Utrecht, 24 februari 2022

Betreft: FNV position paper aangaande de jeugdzorg in de regio Groningen.

Beste leden van de regiegroep,

In dit document vindt u onze position paper aangaande de jeugdzorg in de regio Groningen. Dit document is tot stand gekomen tussen de FNV en een groep professionals uit de jeugdzorg-organisaties in de regio Groningen, namens hun collega's.

Deze position paper komt overeen met ons landelijke advies De Jeugdsprong. Deze is ontwikkeld in een brede denktank van professionals, kinderen, jongeren, ouders, onderwijs, jeugdgezondheidszorg, wetenschappers, onderzoekers, adviseurs, progressieve werkgevers en gemeenten, kinderopvang, jeugdadvocaten, kinderrechters, juristen. En kent brede steun van het publiek. Vanzelfsprekend gaan wij hierover graag met u verder in gesprek. Wij dienen hetzelfde belang; optimaal kwalitatieve en efficiente jeugdzorg in de regio, waaronder een gezonde arbeidsmarkt.

Wij zien uw reactie met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Maaike van der Aar (Bestuurder FNV Jeugdzorg)
maaike.vanderaar@fnv.nl 06 11 14 93 05

Ramon Boersbroek (Organizer FNV Jeugdzorg)
ramon.boersbroek@fnv.nl 06 12 65 94 34

ANDERS BESTUREN VOOR EEN BETERE JEUGDZORG
Kinderen zijn lang afhankelijk van hun ouders/opvoeders en deze zijn voor het invullen van die grote verantwoordelijkheid mede afhankelijk van hun sociale netwerk. Dit wordt ook wel civil society genoemd en deze is op haar beurt weer afhankelijk van de beschikbaarheid van goede collectieve voorzieningen en het recht daarop. Het is voor ouders en opvoeders bijvoorbeeld van belang dat er een goede school in de buurt is, dat zij voldoende inkomen hebben en dat ze werk en zorg voor de kinderen kunnen combineren. Daarnaast is het recht hebben op goede gezondheidszorg belangrijk en is het van invloed dat ze met vragen en zorgen bij (ervarings)deskundigen terecht kunnen en bij het kiezen van voorzieningen keuzevrijheid hebben.

SOCIALE STEUN
Ouders en opvoeders zijn voor hun verantwoordelijkheden dus sterk afhankelijk van de civil society en de maatschappelijke voorzieningen. Sociale steun vergroot de draagkracht van gezinnen en helpt ernstige opvoedingsmoeilijkheden te voorkomen. Het zorgt voor ontspanning van de druk die ouders en opvoeders rond opvoeden ervaren, steunt relaties tussen ouders en opvoeders en hun kinderen en beschermt gezinnen tegen kindermishandeling en disfunctioneren.

PUBLIEKE TAAK
Als het niet goed gaat met de ouders of opvoeders, is het welzijn en de veiligheid van kinderen en jongeren afhankelijk van derden die kunnen helpen of ingrijpen. De maatschappij heeft er belang bij om hierin goede ondersteuning te bieden. Het is een publieke taak om ouders/ opvoeders goed te ondersteunen kinderen en jongeren optimale ontwikkelingskansen te bieden.

'IT TAKES A VILLAGE TO RAISE A CHILD'
De gemeente kan dit niet alleen: Daarom is de bekende zinspreuk 'It takes a village to raise a child' ook zo treffend. Een leefomgeving met goede ondersteuning en voorzieningen voor ouders, opvoeders, kinderen en jongeren is de ideale situatie. Het kan helaas echter ook het hardnekkige misverstand voeden, dat zo'n 'dorp' in zijn eentje in staat is die ondersteuning en voorzieningen te bieden. Die ouderwetse vooronderstelling komt voort uit de decentralisatie van de Jeugdwet in 2015. Destijds was het idee dat het leggen van de verantwoordelijkheid bij het laagste bestuurlijke overheidsniveau (de gemeente) tot de beste jeugdzorg zou leiden. Met de decentralisatie zou het eindelijk mogelijk worden om de jeugdzorg te ontkokeren, te normaliseren, te de-medicaliseren, problemen zo vroeg mogelijk te signaleren en ouders/ opvoeders, kinderen en jongeren adequaat te helpen.

TELEURSTELLEND VERLOOP DECENTRALISATIE
Deze uitgangspunten zijn nog steeds heel belangrijk en wenselijk, maar het is helaas niet gelukt dit in praktijk te brengen. Een belangrijke oorzaak hiervoor, is dat de gemeente haar verantwoordelijkheid niet in haar eentje kan waarmaken. Net zomin als ouders en opvoeders dat kunnen. De decentralisatie is tot op heden, mede door dat misverstand op enkele positieve uitzonderingen na, teleurstellend verlopen. Veel gemeenten hebben zich losgemaakt van inhoudelijke visie en zijn zich de afgelopen jaren tegenover de jeugdzorg gaan opstellen als manager en inkoper, waarbij ze met bureaucratische controle krampachtig stuurden op kostenbeheersing.

MILJOENEN WEGGEVLOEID
Het afknijpen van de professionals werkte 'penny wise, pound foolish'. Er zijn sinds de decentralisatie miljoenen weggevloeid naar het gigantische inkoopcircus, het deprofessionaliseren van de jeugdzorg, de faillissementen van menig jeugdzorgorganisatie en het totaal versnipperde proces van trial and error in de afgelopen jaren. Er zijn bakken met geld besteed aan consultancy, handige en overmatig winstmakende jeugdzorgorganisaties, het ziekteverzuim van personeel in de sector, en last but not least aan kinderen, jongeren en ouders die steeds niet goed geholpen werden en verder in de problemen raakten. Het bereiken van de doelen van de Jeugdwet is veruit de meeste gemeenten tot nu toe nooit gelukt. Want demedicaliseren, normaliseren, preventiever werken én de focus op zelfredzaamheid zijn niet met systeemoplossingen te forceren.

BEHOEFTE AAN KADERS
Professionele kwaliteit kan alleen met de juiste kaders als richtlijnen en een beroepscode bereikt worden. De jeugdzorg vraagt om duidelijke kaders, gebaseerd op een gemeenschappelijke visie op jeugdzorg: de visie dat ouders, kinderen en jongeren op een vakkundige manier geholpen kunnen worden. Zodat het geld gaat naar vakmensen en niet naar managers en zodat voor iedereen duidelijk is wat de verschillende hulpvormen kosten en wat de resultaten horen te zijn. Er bestaat in de jeugdzorg geen snelle oplossing en er komt alleen goede jeugdzorg wanneer de focus op kostenbesparing vermindert. Sturen op kosten betekent minder kwaliteit, maar sturen op kwaliteit verlaagt kosten! Dit vraagt om een gemeenschappelijke visie op jeugdzorg van allen die daarbij betrokken zijn, inclusief gemeente en Rijk.

GEBREK AAN REALISTISCHE VISIE
Die gemeenschappelijke visie en samen optrekken daarin kan een antwoord zijn op de overtuiging van de maakbaarheid van opvoeden en opgroeien, die achter veel gedrag en beleid zit. Ieder verschil met de statistische (en niet erg realistische) standaard wordt gezien als potentieel probleem dat vroegtijdig moet worden 'gesignaleerd' en gemedicaliseerd. Het kind is te licht, te zwaar, te kort, te lang, te druk (ADHD) of te stil (spectrum). Dit misverstand leidt niet alleen tot een verhoogde instroom van cliënten naar de jeugdzorg, maar ook tot totaal overspannen verwachtingen van diezelfde jeugdzorg. Er mag niets fout gaan en er mag geen onderscheid gemaakt worden tussen fout gegaan en fout gedaan. Als er iets fout gaat, dan moet dat 'consequenties' hebben, waarmee bedoeld wordt dat mensen in de uitvoering moeten worden aangepakt en dat de uitvoering wordt gereorganiseerd. Als er ook maar iets verkeerd gaat, trekt de volkswoede over de sector. Dit leidt tot grote druk op de mensen die het werk moeten doen en heeft een onvoorstelbare bureaucratie tot gevolg. Maar dit is wel de realiteit van de achtergrond in werkdruk die professionals in de jeugdzorg ervaren. Én het is de essentie van het ziekteverzuim en de uitstroom van mensen uit de sector. Het maakt dat een gemeenschappelijke realistische visie broodnodig is. Want de kern van het vak is humane betrokkenheid bij mensen die worstelen met vragen over opvoeden en opgroeien, in combinatie met kennis en vaardigheden uit de mens- en maatschappijwetenschappen.

BEHOEFTE AAN EEN NIEUWE BESTUURSFILOSOFIE
Er is een nieuwe bestuursfilosofie nodig, die streeft naar een gemeenschappelijke visie op wat jeugdzorg in zijn beste vorm kan betekenen voor ouders, opvoeders, kinderen en jongeren. Daarvoor dient de praktijk van de cliënt en de professional als basis gebruikt te worden. Voor een goede organisatie daarin, moet systematisch van beneden naar boven bekeken worden; wat 'beneden' nodig is en door wie en op welke schaal dat het best gerealiseerd kan worden.

Dit is nodig voor een ‘flip the system’. Deze filosofie gaat ervan uit dat degenen die de verantwoordelijkheid dagelijks nemen, ook het recht moeten hebben aan te geven wat zij daarvoor nodig hebben. Dit vraagt om de zeggenschap van ouders, opvoeders, kinderen en jongeren zelf: wat hebben zij nodig en wat kunnen en willen zij daarvan zelf en met hun informele sociale omgeving organiseren. Daarvoor hebben zij erkenning, steun, ruimte, vrijheid, tijd en keuzemogelijkheden nodig.

ZEGGENSCHAP, ERVARINGSDESKUNDIGEN EN PROFESSIONALS

Het vraagt in de jeugdzorg ook om bevoegdheid van ervaringsdeskundigen en professionals. Én de vraag welke soort collectieve voorzieningen hen het beste kunnen ondersteunen en wie dat en hoe het beste kan organiseren. Vanuit dat oogpunt is de gemeentelijke schaal lang niet altijd de goede schaal. De gemeente kan het onderwijs maar zeer matig afstemmen op de vraag van ouders en opvoeders. Daarover gaan vooral het ministerie van OCW en grote, vaak gemeenteoverstijgende onderwijsbesturen. Evenmin hebben gemeenten veel invloed op het aanbod van (hoog)specialistische zorg. Uit deze voorbeelden blijkt dat gemeente en Rijk juist optimaal moeten samenwerken om te zorgen dat er een situatie kan ontstaan die recht doet aan de zinspreuk ‘It takes a village to raise a child’.

In dit paper werken we uit wat er, vanuit de bestuursfilosofie ‘flip the system’, van wie nodig is om voor alle ouders, opvoeders, kinderen en jongeren een goede jeugdzorg te realiseren. Onder jeugdzorg verstaan we in dit paper de jeugd -en opvoedhulp in enge zin, de jeugd-ggz en jeugdgehandicaptenzorg, Veilig Thuis, de Raad Voor de Kinderbescherming en de jeugdreclassering. Ook gaat het over jeugdzorgaanbieders (zowel organisaties als zzp’ers en vrijgevestigden) en gecertificeerde instellingen.

Tot slot: Wij willen in dit paper zo compleet mogelijk zijn, maar realiseren ons dat de jeugdzorg een dynamisch lerend veld is. Datzelfde geldt voor dit paper. Het geeft een goed beeld van onze denkrichting. Tegelijk zal het vele vragen en evenzoveel goede ideeën voor verdieping en aanscherping oproepen. Deze zijn en blijven welkom in de dynamiek en ontwikkelingen naar aanleiding van dit document. Bij de implementatie van onze adviezen zullen essentiële punten concreet moeten worden uitgewerkt. Het verdient aanbeveling om daarbij gebruik te maken van de expertise die binnen FNV aanwezig is, of waar wij toegang toe hebben.

AANBEVELINGEN

FLIP THE SYSTEM

Zet de professionals en cliënten zoveel mogelijk zelf aan het roer in de jeugdhulp en -zorg, zodat een zo effectief mogelijke jeugdhulp ontstaat. De jeugdhulp is vaak afhankelijk van tijd en aandacht. Dit is geen kostenpost maar een investering. Daarbij staat de relatie tussen de vakkundige professional en het gezin, het kind en/of de jongere centraal. Dit is het fundament van de jeugdzorg. Het jeugdzorgstelsel moet zo ingericht zijn, dat alles daarin dienend is aan écht doen wat nodig is. 'Flip the system' is daarom het eerste en belangrijkste punt waar veel andere aanbevelingen in dit document uit voortvloeien.

Het is nodig dat professionals een structureel georganiseerde positie krijgen bij beleid en besluit binnen de gemeente Groningen. Dat betekent dat zij daadwerkelijk medezeggenschap krijgen in het bepalen van een sluitend zorglandschap in de regio, het duiden van de vraag van de burger en het organiseren van het juiste antwoord daarop. Oftewel; welke specialistische en hoogspecialistische organisatie biedt inhoudelijk antwoord op de vraag.

PREVENTIE

Verminder de druk op jeugdzorg door preventieve voorzieningen buiten de jeugdzorg. Wij pleiten voor een duurzame, dekkende, preventie-infrastructuur buiten de jeugdzorg. In zo'n structuur zijn doeltreffende preventieve hulp en steun beschikbaar via de voorzieningen waar jongeren en hun gezin in hun dagelijks leven mee te maken hebben: bij de jeugdgezondheidszorg, de kinderopvang, in het onderwijs, bij de (huis)arts en op de sportclub. Dit betekent lange termijn organiseren en faciliteren. Verlies in de tussentijd niet de kinderen en gezinnen die jeugdzorg nodig hebben uit het oog.

PRODUCTCODES

We willen dat het nieuwe model productcodes (prestatiecodes) wordt geïmplementeerd. Het webinar met uitleg hierover terugkijken kan hier.

CONTRACTEREN

Elk jaar een nieuwe aanbesteding daar wordt niemand beter van. Een langere looptijd van contracten is wenselijk, mits er aan voorwaarden van centraal gestelde kwaliteitseisen, en antwoord op de vraag is voldaan. Zie hieronder bij: '**Stel eisen vooraf aan de jeugdzorg en verzorg toezicht achteraf'**

TARIEVEN

Er is een AMvB reële prijs jeugdwet in de maak. Maar door politieke wisselingen, verkiezingen en een lange formatieperiode is deze nog steeds niet af. Binnen de WMO is dit al eerder ingevoerd. Men is redelijk positief over de werking van de reële prijzen in de WMO. De componenten uit de reële tarieven van de WMO kunnen als voorbeeld dienen. Dit is al een (niet juridisch afdwingbare) afspraak tussen VNG en VWS, maar wordt doorgemeenten nog niet overal gehanteerd. Lees hier meer.

FNV staat voor een duurzame subsidierelatie met de gecontracteerde organisaties.

HOE REGEL JE DE TOEGANG/REGIEFUNCTIE
In de gezondheidszorg zorg zijn we vertrouwd met de functie van de huisarts in de eerste lijn: deze luistert, diagnosticeert, behandelt lichte klachten zelf en verwijst zo nodig door. In de jeugd,-en gezinshulp bestaat zo'n vertrouwde eerste lijn niet in deze vorm. Wij vinden dat die er moet komen en dat deze rol vervuld moet gaan worden door lokale Jeugd- & Gezinsteams.

In zo'n Jeugd- en Gezinsteam vindt de triage, de basiszorg en de 'toegang' naar alle vormen van leeftijd,-en problematiek-overstijgende hulp en ondersteuning voor kind en gezin plaats. Hier worden beslissingen genomen of hulp en steun nodig is en in welke vorm. Ook bij eventuele verwijzingen blijft dit het casemanagement en het aanspreekpunt voor het gezin, de kinderen en jongeren. Vanwege deze belangrijke functie van eerstelijns organisaties moeten aan deze Jeugd- en Gezinsteams hoge kwalitatieve eisen gesteld worden.

De eerste lijn werkt onafhankelijk van de gemeente. Het instructierecht van werkgevers is principieel onverenigbaar met de taken van de financier en controleur ineen, in de context van de richtlijnen die de beroepscode voorschrijft.

Neem een voorbeeld aan de Pilot 'Hendig' uit de gemeente Peel en Maas, ook m.b.t. tot de verantwoording.

Hou de medische route voor toegang in stand.

VEILIGHEIDSBLIK IN HET EERSTE LIJNSTEAM
Jeugdbescherming is aan de orde als er sprake is van een ernstige bedreiging in de ontwikkeling van de jeugdige en wanneer deze ontwikkelingsbedreiging onvoldoende afgewend kan worden met hulpverlening in het vrijwillig kader. De ontwikkel belangen van het kind worden daarbij als uitgangspunt genomen, waarbij bij voorkeur vanuit de bestaande gezinssituatie gewerkt wordt. Veiligheidsexpertise dient onderdeel te zijn van het eerstelijns Jeugd en Gezinsteam. Dit team moet in staat zijn tijdig te herkennen als de veiligheid van kinderen in gevaar komt, kennis hebben van de meeste passende interventies en kunnen afwegen wanneer het gedwongen kader van een OTS van meerwaarde/noodzakelijk is.

(HOOG) SPECIALISTISCHE ZORG NIET OP LATEN GAAN IN TOEGANG EN REGIE
Sluit de (hoog)specialistische zorg zoveel mogelijk aan op de vraag van de eerstelijns jeugdzorg-professionals en hun cliënten. Idealiter wordt, vanwege de noodzaak voor verzekerde zorg en rechtsgelijkheid voor kinderen, de (hoog)specialistische jeugdzorg en jeugdbescherming betaald door het Rijk. Voor zolang dat nog niet het geval is, zullen gemeenten deze taak uitvoeren. (regionaal of in de nabije toekomst zelfs bovenregionaal)

Omdat in onze optiek professionals en cliënten zeggenschap over het zorgaanbod dienen te hebben, is ons advies: organiseer in de regio coöperaties van eerste lijn professionals uit de gemeenten. Gevoed door (hoog)specialistische zorgmedewerkers en (betaalde) ervaringdeskundigen krijgen zij medezeggenschap over welke organisatie/zorgverlener het antwoord heeft op de vragen uit de eerste lijn. Professionals zijn namelijk de enigen die de vraag kunnen duiden en de juiste hulp kunnen inschatten. Dat is ook niet zo gek, dat is vakmanschap. Hiermee wordt samenwerking op inhoud tussen de eerste lijn en ook een logisch gevolg.

MAAK VERLENGDE JEUGDZORG MOGELIJK
Maak een verlengde jeugdzorg mogelijk. Kijk verder dan leeftijd en neem de BIG5 als richtlijn, dat wil zeggen dat de jeugdzorg een jongere pas loslaat als aan de volgende vijf voorwaarden is voldaan:

- Support: er is minimaal één volwassene duurzaam beschikbaar op wie de jongere kan terugvallen en die een stabiel en steunend netwerk biedt.
- Wonen: de jongere heeft een passende, betaalbare en stabiele woonplek.
- School & Werk: de jongere gaat naar school en/of heeft een baan die voldoende basis biedt voor een toekomstige loopbaan.
- Inkomen: de jongere heeft voldoende inkomen en een plan op het voorkomen en/of oplossen van schulden.
- Welzijn: de jongere is fysiek en mentaal in balans en heeft een plan op signaleren van disbalans.

STEL EISEN VOORAF AAN DE JEUGDZORG EN VERZORG TOEZICHT ACHTERAF
In de jeugdzorg moeten aandacht en tijd voor gezinnen, kinderen en jongeren, vakmanschap, professionele standaarden en beroepseer weer leidend worden. De inrichting en het bestuur ervan moet daaraan dienend zijn. Dit betekent dat eisen gesteld moeten worden aan de organisaties die toegelaten worden. Om aan de achterkant goed toezicht te faciliteren, moet aan de voorkant breder vastgesteld worden wat de toegangseisen zijn:
Stel eisen aan de deskundigheid van samenwerkende en ontschotte Jeugd-ggz, jeugd en opvoeding en jeugd-gehandicaptenzorg.
Organiseer samenwerking in leeftijds- en probleem-overstijgende kennis en hulp.

- Stel kwaliteitseisen aan de werkgevers en werkenden in de jeugdzorg en bewaak die eisen. Waar mogelijk wordt evidence based gewerkt. Wanneer dit niet mogelijk is, bepalen professionals samen met kind en ouders hoe er behandeld of ondersteund moet worden.
- Stel eisen aan samenwerkingsafspraken en stem het zorgaanbod af.
- Bepaal hoe de jeugdzorg/jeugdhulp er in de eerste-, tweede- en derde lijn uitziet.
- Zorg ervoor dat professionals niet in dienst van de overheid werken.
- Eis dat organisaties een platte structuur hebben.
- Minimaliseer de administratie en trek deze gelijk. Verantwoording moet geconcentreerd zijn op de inzet van effectieve jeugdzorg en resultaat.
- Werk met maatschappelijke organisaties die voldoen aan Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO).
- Stel voor een zorgorganisatie met winstoogmerk een maximum aan de winst(uitkering)
- Stel tarieven vast, op basis van kostprijsonderzoek en vaste bouwstenen.
- Sluit langjarige contracten af voor zorgcontinuïteit, baanzekerheid, ontwikkeling en innovatie.
- Stel kwaliteitseisen op, waarbij de maatschappelijke doelstellingen leidend zijn.

OVERGANG MET INACHTNEMING VAN ARBEIDSVOORWAARDELIJKE REGELINGEN
Maak met de FNV een overgangsplan/sociaal plan voor medewerkers, dat inzet op het behoud van medewerkers en expertise voor de regio Groningen, met inachtneming van rechten en plichten van werknemers, inclusief faciliteiten.

INVESTEER IN DIGITALISERING

De coronacrisis zorgde voor een stroomversnelling in digitaal contact met de cliënt. We staan aan het begin van een omwenteling. De toepassing van nieuwe technieken in de behandeling, zoals apps op smartphones, verschillende e-health diensten en de toepassing van virtual reality (VR) en van wearables, maken sneller herstel en effectievere behandeling mogelijk.